

Thorbjörn Fälldin: Installationstal som Centerpartiets partiordförande

Talare
Thorbjörn Fälldin
Partiordförande

Datum
23 juni 1971

Plats
Halmstad

Omständigheter

1

5

I dag känner säkert nästan alla lättad över att det igår äntligen kunde träffas uppgörelse mellan de stora parterna på arbetsmarknaden.

- 10 Vi vågar nu tro, att arbetsfreden är säkrad. Hade det blivit konflikt med strejker på livsviktiga punkter, hade konsekvenserna blivit katastrofala för såväl enskilda människor som samhälle. Det hade varit fråga om ekonomiska förluster av väsentligt större storlek än den mellanskillnad som striden gäller. Detta visar hur sårbart vårt samhälle är – hur viktigt det är att det inte sker avbrott i
- 15 näringslivets och samhällets funktioner.

- Denna avtalsrörelses huvudtema har varit låglöneprofilen. Nu kan man konstatera, att resultatet främst blir en lyftning av låglönegrupperna. Vi noterar det med tillfredsställelse. För de jämlikhetsmålsättningar, som är
- 20 utgångspunkten för centerns program, är det väsentligt att det sker en utjämning av inkomstskillnaderna. Att detta är en svårlöst fråga har årets avtalsrörelse visat. Resultatet är ett steg åt rätt håll.

- Men samtidigt står det klart att vi för framtiden måste försöka bemästra
- 25 problemen kring arbetsmarknad och inkomstbildning på bättre sätt än tidigare.

Strängt taget varje år har vi fått uppleva att vi kommit ett stycke utanför vad en stabil samhällsekonomi kan tillåta. Resultatet har blivit ökad inflation. 60-talet
30 är ett enda långt bevis för detta. Det drabbar särskilt låginkomstgrupperna. Det försämrar vår konkurrenskraft mot utlandet – och det leder till att även utvecklingsbara företag får läggas ned och många drabbas av arbetslöshet.

Vi har betraktat det som en självklarhet, att parterna på arbetsmarknaden skall
35 ha frihet att träffa avtal. Denna uppfattning kan vi inte ändra. Jag tror inte, att vårt näringsliv och vår samhällsekonomi, vår så kallade blandekonomi, kan fungera utan en fri arbetsmarknad. Vi måste slå vakt om den fria arbetsmarknaden. Men det betyder också, att arbetsmarknadens parter måste ta ett stort ansvar för samhällekonomin. Det är nödvändigt för oss alla att vi håller
40 oss inom det samhällsekonomiska utrymmet.

Det är helt enkelt så, att samhället och arbetsmarknaden måste dela på ansvaret för samhällsekonomi. Samhälle och arbetsmarknadens parter måste gemensamt klara den samhällsekonomiska stabiliteten. De måste gemensamt
45 kämpa mot inflationen.

Problemet är – och det är ett huvudproblem för 1970-talet – att skapa vägar för det nödvändiga samförståndet. Vi har fört fram tanken på stabiliseringskonferenser, rundabordskonferenser, där de politiska instanserna
50 och arbetsmarknads- och näringslivsorganisationerna kunde möta varandra och nå fram till gemensamma linjer.

Man kan inte komma ifrån, att två parter, som skall dela på ansvaret, också måste ta gemensamma tag. Rundabordstanken har kritiserats en del. Men jag
55 tror, att den dock måste bli första steget till en lösning av detta svåra problem, som vi måste klara – om vi vill klara samhällsekonomi, konkurrenskraften och sysselsättningen.

Det är den mest påträngande uppgiften i svensk politik just nu – att skapa
60 förutsättningar för en varaktig samhällsekonomisk förbättring. Produktionsökningen har under 60-talet undan för undan stagnerat. Samtidigt har den alltmer besvärande bristen på balans i utrikesaffärerna verkat förlamande på den ekonomiska politiken.

Det senaste halvåret har den allmänna avmattningen i konjunkturen ytterligare förvärrats. Arbetslösheten har ökat på ett oroväckande sätt. Liksom tidigare är det i första hand de sysselsättningsvaga områdena i landet, som drabbats. En stor del av de arbetslösa är ungdomar, som kommer direkt från skolan eller
70 värnplikten.

Dessa förhållanden påverkar självfallet både möjligheterna för den enskilde att skaffa sig större inkomster och takten i det sociala reformarbetet. Det är ofrånkomligt att kampen på löne marknaden hårdnar, när det totala utrymme
75 som står till buds krymper. En sådan utveckling försvårar också allvarligt möjligheterna att åstadkomma löneutjämning.

Men man kan inte komma ifrån att orsakerna till stor del måste sökas i försummelse i den ekonomiska politiken. Den långsamma ökningen av
80 industriinvesteringarna, avsaknaden av en bestämd målsättning i näringspolitiken, övertron på strukturomvandlingens välsignelser och de ständiga prisökningarna har sannerligen inte utgjort god grogrund för ökad ekonomisk tillväxt och höjning av det materiella välståndet.

85 Det gäller nu att i första hand öka investeringarna i industrin och andra delar av näringslivet. Det är nödvändigt för att vi skall kunna hålla uppe sysselsättningen under den kommande vintern, som annars kommer att bli mycket besvärlig, och för att vi skall kunna öka produktionen och exporten och därmed klara utrikesbalansen.

90 Det är ingen tvekan om att åtgärderna hittills är otillräckliga för att undanröja risken för en rekordstor arbetslöshet under den kommande vintern. Ett minimikrav i dagens läge är att företagen får möjlighet att använda sina investeringsfonder fritt för investeringar utanför storstadsområdena och att
95 ytterligare räntesänkning genomförs. Detta måst kompletteras med en kraftig satsning på arbetsmarknads- och lokaliseringspolitiska åtgärder.

Långtidsutredningen har räknat med att tillgången på arbetskraft fram till 1975 skulle öka med endast 80.000 personer. Då har man räknat med en
100 nettoinvandring på 20.000 personer per år. Men samtidigt skulle man behöva anställa ytterligare 185.000 hos kommuner, landsting och stat.

Det blir svårt att få den ekvationen att gå ihop. Vi ställer stora anspråk på den

105 offentliga sektorn, det vill säga på staten och kommunerna. Många och allt fler
uppgifter kan vi lösa bäst genom samhället, som är vårt gemensamma
instrument. Det är fel att tala om att man skulle kunna minska den offentliga
sektorns uppgifter. Vi måste öka dem, om vi skall klara jämlikhet, trygghet,
utbildning, miljövard, regionalpolitik och näringspolitik och så vidare.

110

Men det är svårt att klara fram de möjliga effektivitets- och
produktivitetstvinsterna i statens och kommunernas verksamhet, därför att vi
inte här som i näringslivet kan lita till konkurrensprincipen. Jag är övertygad om
att stora vinster kan hämtas genom ökad effektivitet i den offentliga sektorn.

115 Det är en sak som länge förbisetts. Vi måste koncentrera våra ansträngningar på
detta nu.

Ett lika stort – och kanske svårare – problem är att få arbetskraft till industrin.
Det finns ett växande motstånd hos särskilt ungdomen mot industriarbete, mot
120 kroppsarbete [2].

Det är redan nu brist på kroppsarbetare på vissa områden. Samtidigt är det
överskott på akademiskt utbildade inom vissa grenar. Detta är en allvarlig och
svårbemästrad situation. Vi måste ha människor som vill kroppsarbeta. Det
125 gäller det primära arbetet i vårt näringsliv, i industri och jordbruk. Klarar vi inte
det, så kan samhället inte fungera.

Det är lätt att peka på orsaken. Kroppsarbetets villkor är inte sådana, att
ungdomen vill acceptera dem. Då måste vi ändra på det. Vi behöver
130 kroppsarbetarna, och då måst vi värdera kroppsarbetet efter vad det betyder.
Det gäller naturligtvis löner och inkomster. Men det är lika viktigt att förbättra
arbetsmiljöerna och företagsdemokratin. Särskilt för kroppsarbetet gäller det att
ta itu med dessa problem.

135 Vi måste se till att arbetsmiljöerna blir trivsamma och tillfredsställande ur
hälsosynpunkt och att varje människa får ett ökat inflytande över sin egen
arbetssituation. Det gäller också att göra yrkesutbildningen attraktiv och
meningsfull.

140 Som framgått av nyhetssändningarna i radion i dag har en överenskommelse nu
träffats om villkoren för Englands anslutning till den gemensamma marknaden
– EEC. Detta måste betecknas som en stor händelse i den handelspolitiska

utvecklingen.

145

För svenskt vidkommande knyter sig nu intresset bland annat till vad som kommer att hända i förhandlingarna med Danmark och Norge. EEC-kommissionens ståndpunkt om samarbete med de neutrala staterna måste givetvis accepteras som ett första förhandlingsbud men kan inte godtas som underlag för en slutlig överenskommelse.

150

Mot den bakgrunden och i enlighet med vår egen strävan att upprätta ett nära, omfattande och varaktigt samarbete med den utvidgade stormarknaden i Europa, utan att det tillåts inkräkta på vår neutralitetspolitik skall den svenska förhandlingsinriktningen ses. Ett viktigt led i det samarbetet blir att för berörda länder ytterligare klargöra vårt lands ställning politiskt och ekonomiskt och undersöka förutsättningarna för olika samarbetsformer.

155

Jag betraktar det som mycket viktigt att allmänheten fortlöpande informeras om vad som kommer fram vid kontakterna med de olika medlemsländerna och att vi får en levande debatt om hur den svenska förhandlingspositionen slutgiltigt skall utformas.

160

Jag sade här på stämman när jag tackade Gunnar Hedlund att det decentraliserade samhället ger de bästa förutsättningarna för jämlikhet och trygghet. De avser vi inte bara högsta möjliga jämlikhet och trygghet i ekonomiska avseenden utan också i tillvaron överhuvudtaget. Att skapa trygg miljö framstår som den kanske angelägnaste trygghetsfrågan för framtiden.

165

Att centern fört fram miljöfrågorna i fokus är väl numera oomstritt. Det har väckts en stor opinion för miljöfrågorna. Denna opinion ser i allt större utsträckning miljöfrågorna i ett stort sammanhang. Det är vad vi gjorde redan i våra första förslag. Då gick det inte att få andra med på sådana tankegångar. Miljöfrågorna hör nära samman med decentraliseringsaspekterna.

170

175

I ett koncentrerat och centraliserat samhälle måste vi räkna med en sänkt standard. Jag avser då en standard där man vid mätningen räknar med miljöfaktorerna, och där man på minussidan tar med stressen, otryggheten, förstöring av vatten, förorening av luft, förstöring av natur och förbuskning av kulturlandskapet.

180

Koncentration och folkhopträngningen måst hejdas – särskilt av miljöpolitiska skäl.

185

När vi aktualiserade miljöfrågorna för rätt många år sedan, intog naturligtvis arbetsmiljön en framträdande plats. Arbetsmiljöerna har, som jag nyss sade, en grundläggande betydelse för människornas trivsel och välbefinnande.

190

Omgivningen i arbetet måste vara så stimulerande som möjligt. Det gäller alla arbetsplatser. Det gäller som jag sa, särskilt kroppsarbetets villkor.

Det är inte möjligt för någon arbetsgivare att locka folk till industrin i tillräcklig omfattning om de anställda ständigt känner oro för sin hälsa på grund av brister i miljön. Undersökningar visar att sådan oro föreligger hos många. En förbättring av miljön på arbetsplatserna är därför en utomordentligt angelägen åtgärd.

195

Alla människor skall ha rätt till utbildning i linje med vars och ens anlag och intresse. Det är målsättningen för den nuvarande skolpolitiken, som centerpartiet varit pådrivande på och står bakom. Man måste emellertid fråga sig hur det blivit i praktiken.

200

Vårt skolväsende har brister. Det finns elever – och de är tyvärr inte så få – som inte förmår finna sig till rätta i skolan. De finner inte utbildningen tillräckligt intressant och stimulerande. Många av dem föredrar att utebli från skolan, att skolka. Dessa ungdomar går miste om, eller berövas, på de grundläggande förutsättningar som en utbildning ger.

205

Här måste ökade ansträngningar göras. Det gäller att förbättra de pedagogiska metoderna, att anpassa utbildningen till de enskilda människornas behov och förutsättningar. Detta innebär också att skolmiljön ges ökad uppmärksamhet. Hit hör frågor som klassernas och skolenheternas storlek. Till vår målsättning hör också ökad satsning på vuxenutbildningen.

210

Goda kommunikationer är en förutsättning för fortsatt utveckling. Människornas trivsel och välbefinnande kräver möjligheter att resa till arbete och rekreation, till olika slag av serviceinrättningar, till vänner och bekanta. Näringslivet måste ha en väl utbyggd godstransportapparat.

215

220

Det är inte väl beställt med dessa möjligheter för närvarande. Människorna

upplever påtagligt hur trafikservicen försämras när järnvägs- och busslinjer läggs ner och väganlagen reduceras på många håll. De som inte har tillgång till bil blir nära nog utan kommunikationsmöjligheter och de som har sådan får finna sig i
225 allt sämre vägar. En upprustning måste till och därvid måste kollektivtrafiken ges hög prioritet.

Centerpartiet kräver en trafikpolitik som ger alla delar av landet en trafikförsörjning som främjar den regionala utvecklingen. Trafikpolitiken är
230 och måste användas som ett instrument i lokaliserings- och regionalpolitiken. Skillnader i rese- och transportkostnader mellan olika landsdelar måste så långt som möjligt utjämnas. Det nya statliga transportstödet är en början, men det måste förstärkas och byggas ut. Också persontrafik måste integreras i detta system.

235 Folkomflyttningen, strukturrationaliseringarna och problem i nya stadsdelar kring de stora tätorterna har på senare tiden kommit i centrum av samhällsdebatten på ett alldeles särskilt sätt. Man talar om ”de nya fattiga”. Det är människor som – i regel utan egen förskyllan – hamnat bland
240 socialhjälpstagarna.

De sociala kostnaderna främst i storstadsområdenas förortskommuner har sprängt alla gränser. Den explosionsartade stegringen har så gott som utan undantag direkt samband med inflyttningen i nya bostadsområden. Unga,
245 friska familjer med normala inkomster har hamnat i bostäder som de inte har en chans att orka med ekonomiskt.

Hur har detta kunnat gå till? En rad samverkande faktorer har lett fram till ett krisartat läge i många av storstädernas förortskommuner. De nya
250 bostadsområdena har befolkats med människor som antingen flyttat in från andra delar av landet eller sanerats bort från äldre bebyggelse i den egna kommunen. I båda fallen kommer de ifrån bostäder som de haft råd att bo i, men som de på grund av samhällsutvecklingen inte kunnat ha kvar.

255 Istället har de fått acceptera nyproducerade bostäder som blivit så dyra att de överstiger vad man kan klara med normal familjeinkomst. Man skall inte heller bortse ifrån att de nya storstadsförorterna till rätt betydande del befolkas med invandrare, som också utgör en utpräglad låglönegrupp.

Befolkningsomflyttningen inom landet och över gränserna har medfört att hävdvunna sociala kontaktnät brutits sönder. De unga familjerna har hamnat isolerade i en storstadsförort utan den naturliga kontakten med anförvanter och vänner som ingår i det naturliga livsmönstret i ett samhälle. En tillfällig
265 ekonomisk belägenhet får svåra ekonomiska och sociala konsekvenser. En tandläkarräkning kan göra familjen till socialhjälpstagare.

I debatten om ”de nya fattiga” har man krävt att socialhjälpens funktion omprövas. I klartext kan detta betyda en mera restriktiv bedömning av de fall
270 där socialhjälpens skall utgå. Detta är ingen konstruktiv metod att möta detta problem. Snarare kan man då göra de sociala verkningarna ännu allvarigare och mer djupgående om dessa människor i ännu högre grad än nu själva skall tvingas ta de sociala och ekonomiska konsekvenserna av en situation de mer eller mindre tvingats in i.

275 Den enda realistiska handlingslinjen är att bromsa folkomflyttningen och ge människorna arbete där de redan har sina bostäder. En kraftig dämpning av inflyttningen till storstäderna får sedan i sin tur till konsekvens att utbyggnadstakten där kan dämpas.

280 Man behöver inte riva fullt beboeliga äldre bostäder för att bereda plats för nya bostadskolosser vars invånare på sina hyror tvingas betala först rivningen av de gamla husen och sedan uppförandet av de nya.

285 En dämpad utvecklingstakt i storstädernas förortskommuner innebär även att dessa kan expandera i ett tempo som är anpassat efter den egna ekonomiska tillväxten.

I avtalsförhandlingarna har frågan om pensionsåldern spelat en viss roll. Jag
290 betecknar det som ett viktigt framsteg att förhandlingsvägen få fram en sänkt pensionsålder. Men det räcker inte. Rättvisefrågan om den lagstadgade pensionsåldern är inte löst med det. Fortfarande kommer stora grupper att stå utanför möjligheten att erhålla full pension vid 65 års ålder.

295 Många har den möjligheten nu, fler får den genom förhandlingsuppörelse, men alla får den inte. Detta kan inte accepteras, vilket ju så många gånger framhållits av Gunnar Hedlund. Kravet på rätt till full pension för alla vid 65 år kvarstår.

Familjens situation i det snabbt förändrade samhället kräver speciell uppmärksamhet från politikernas sida. Den betydelsefulla roll, som familjen har som den första och vanligaste miljön för barnens uppväxt motiverar att vi noga överväger på vilket sätt de bästa förutsättningarna för väl fungerande uppväxtmiljöer skapas. De familjepolitiska åtgärderna har inte varit föremål för några viktiga reformbeslut på länge. Ekonomiskt stöd i olika former kan komma att kräva utbyggnad framöver, då resurser kan anvisas.

Framför allt kan det av oss föreslagna vårdnadsbidraget på ett verkningsfullt sätt bidra till att öka valmöjligheterna för föräldrarna mellan arbete i hemmet och utanför hemmet.

Vi har noterat goda framgångar för centerpolitiken under gångna år. Men mycket återstår. Vi har en jämlikhetsmålsättning, som vi kommer att arbeta energiskt för.

Vi vill bygga ett samhälle på människornas vilja till initiativ, verksamhet och ansvar. Vi vill förena initiativ och samverkan.

Ett huvudkrav nu är en aktiv näringspolitik. Näringslivet är vårt gemensamma instrument. Det måste utformas så, att det ger ökade möjligheter till framsteg och reformer. Miljöpolitiken har en avgörande betydelse för såväl trivsel som effektivitet. Vi är övertygade om att målet kan nå endast i ett decentraliserat samhälle.

325

Vår decentraliseringssträvan gäller både näringsliv, bebyggelse och samhällets styrelse. Människans trivsel och självförverkligande kräver ett decentraliserat samhälle, som ger henne möjligheter till inflytande över den egna tillvaron, i arbete och samhällsliv. Kommunal demokrati, länsdemokrati och arbetsdemokrati är viktiga led i detta.

330

Vi står inför svåra arbetsuppgifter. Vi har ett hårt jobb framför oss. Det är frågan om svåra avvägningar för 70-talet. Det kommer att krävas gemensamma tag – över partilinjerna. Den politiska striden är inte till för sin egen skull. Vår ambition skall vara att inte öka de partipolitiska motsättningarna. Vi måste vara beredda till gemensamma lösningar.

335

Centerpolitiken har noterat stora framgångar [3]. Vi kommer att fortsätta
340 kampen för jämlikhet och trygghet i ett decentraliserat samhälle. Det kräver
arbete, arbete och åter arbete. Det är allas vårt gemensamma arbete – alla
centermedlemmars arbete.

Vi som nu fått uppgiften att leda detta arbete har ett särskilt ansvar på oss. Vi
345 skall inte ge några bragelöften. Men vi lovar att göra vårt bästa – och vi litar på
det goda stödet från de många arbetande krafterna i centerrörelsens alla
instanser.

Taggar

350 1970-tal, 1971, Centerpartiet, Installationstal, Inträddestal, Man, Politiska tal

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/thorbjorn-falldin-installationstal-som-centerpartiets-partiordforande>

355

360

365

370

375